

DE VERDEELING DER KERKELIJKE GOEDEREN TE DENEKAMP IN. 1810.

DOOR

W. H. DINGELDEIN.

Bij decreet van 14 Maart 1809, gegeven te Assen, had koning Lodewijk ten aanzien van de regeling tusschen de Hervormden en de Roomsch-Katholieken te Denekamp o.a. bepaald, dat de goederen der kerk, welke tot dusver alle in bezit der Hervormden waren geweest, naar de evenredigheid van het zielental moesten worden verdeeld onder beide gezindten. Over deze verdeling bevatten het Kerkeradsboek, de kerkelijke rekeningen en de losse stukken der Hervormde Gemeente te Denekamp een aantal gegevens, die ik hier in chronologische volgorde weergeef.

Onderling overleg tusschen beide kerkbesturen was in de eerste plaats geboden. De Hervormde Gemeente kwam na convocatie den 1 November 1809 bijeen en koos een commissie ter administratie van den bouw der nieuwe kerk en alles, wat daartoe noodig en betrekkelijk was: dus ook tot de uitvoering der verdeling. De keuze viel op Mark Anton markies de Thouars, heer van Singraven, Hermen Schiphorst, diens pachter, Gerrit Bonke, ouderling en schoolmeester, Severinus Hellendoorn, winkelier, kerkmeester en rentmeester van het huis Noord-Deurningen, benevens Adolf Hendrik Julius Weerman, koster. Daar er uit dezen tijd geen boeken bewaard zijn gebleven, waarin de besluiten der R.K. kerkmannen genotuleerd zijn, is niet met zekerheid te zeggen, of van deze zijde ook een commissie gevormd is. Omdat evenwel later het verdeelingscontract werd ondertekend door den pastoor Henricus Antonius Peese en de kerkmeesters of kerkmannen

Willem Koehorst, schoolmeester van Noord-Deurningen, Jan Wintels, landbouwer en Nicolaas Hendrik Flaspöhler, rentmeester van het huis Beugelskamp, zullen deze als vertegenwoordigers van hun gemeente zijn opgetreden. De commissie uit de Hervormden zou „gezamenlijk en communicatief” met den kerkeraad handelen; zij stond waarschijnlijk onder voorzitterschap van den predikant Petrus van der Haar.

De vertegenwoordigers van beide gemeenten zullen daarop, nadat ieder voor zich in afzonderlijke vergadering zijn standpunt had bepaald, samengekomen zijn ter beraadslaging over de aanstaande verdeeling. In de eerste plaats werd er door partijen geconstateerd, dat de Hervormden het tiende gedeelte der gezamenlijke kerkelijke gemeente Denekamp uitmaakten en dat zij dus recht hadden op het tiende part der goederen. Derhalve zou hun aandeel niet bijzonder groot zijn, en wanneer zij bovendien van de kerkelijke landerijen, erven en kottersplaatsen hier en daar een perceel zouden ontvangen, dan zou deze oplossing weinig bevredigd hebben. Wat zij wenschten, was een aaneengesloten bezit, het liefst een der kerkelijke erven: Wiefferink in Beuningen of Weerink in de boerschap Denekamp, doch het sprak vanzelf, dat hun aandeel dan veel grooter zou worden, dan de portie, die hun rechtens toekwam.

Kerkeraad en commissie hadden daarom het oog laten vallen op het groote en waardevolle erf Weerink, onmiddellijk bij het dorp gelegen. En inderdaad zijn zij erin geslaagd, dit te verwerven, doch op voorwaarde, dat zij alle schulden, op de kerk staande, ten bedrage van f 2350.—, overnamen en buitendien aan de R.K. gemeente een som van f 2500.— in contanten uitkeerden. Daar Ds. van der Haar in zijn Kerkeraadboek zegt, dat het erve Weerink voor f 8000.— van de Roomschen gekocht is, moet het eigenlijke aandeel, waarop de Hervormden recht hadden, een waarde hebben gehad van f 8000 — f 4850 = f 3150 en moet al het kerkelijk goed op f 31500.— getaxéerd zijn.

Daar de kerkelijke rekeningen van 1800—1809 niet terug zijn te vinden (wellicht zijn er op het Huis Almelo nog afschriften van aanwezig), is niet volledig te bepalen, welke schulden er ten laste van de kerk kwamen in 1809. Wel leert de rekening over 1799, dat er de volgende renten werden betaald: aan Kleine Schievink te Bakelde f 6.—, aan de erfgenamen van Derk Ruemberg f 12.—, aan H. Tiggeler (op den Isterberg) f 52.50, samen dus f 70.50. Doch omdat de rentevoet in 1809 minstens $4\frac{1}{2}\%$ was, moeten er sinds 1799 nog enkele andere schulden zijn bijgekomen, tenzij men de uitgaven, door de Kerk verschuldigd, heeft gekapitaliseerd — hetgeen waarschijnlijk is. Dit waren: 2 schepel rogge aan de Diaconie, 12 schepel aan den schoolmeester, 7 schepel aan den koster en f 7.50 uit het erf Weerink, aan Stork te Oldenzaal toekomend. In dit geval zou het totale bedrag van f 2350.— bereikt worden, doch zekerheid is niet te verkrijgen.

Het scheidingscontract, waarvan iedere partij een afschrift ontving, werd reeds den 5 Maart 1810 door den predikant Petrus van der Haar, de ouderlingen Hermen Geerlings en Gerrit Bonke, den diaken Hendrik Sandvoort, de commissieleden de Thouars, Hellendoorn, Schiphorst en Weerman, zoomede door den pastoor H. A. Peese en de reeds genoemde kerkmannen Koehorst, Wintels en Flaspöhler geteekend.

Uitdrukkelijk worde hier opgemerkt, dat alleen de *kerkelijke* goederen verdeeld werden. Daar er van *pastorie-* en *diaconie-*goederen, die mede in kerkelijke handen waren, niet gerept werd in het koninklijk decreet, bleven deze aan de Hervormde Gemeente, die er thans nog ten volle eigenares van is. Of de R.K. gemeente zich hierbij zonder protest heeft neergelegd, is niet na te gaan, doch volgens overlevering is dit niet het geval geweest. Een protest heeft echter geen uitwerking gehad en wellicht was de blijdschap der Roomsch-Katholieken over het herwinnen der oude parochiekerk en een aanzienlijk goederenbezit te groot, om zich voor de andere goederen bijzonder in te spannen. Kwade gevolgen heeft de verdeling in

geen geval gehad en beide gezindten hebben nadien in goede harmonie naast en met elkander geleefd.

De kerkeraad en de commissie uit de Hervormden qualificeerden op 1 Mei 1810 den kerkmeester Hellendoorn tot het opnemen van ten hoogste f 4850.—, teneinde daarmede de verplichtingen tegenover de Roomsch-Katholieken na te komen en machtigden hem tevens, daarvoor het erve Weerink gerichtelijk te verzetten. Het bleek echter niet noodig, deze groote leening aan te gaan; de oude kerkelijke schuld werd niet gedelgd en door een zuinig gebruik van de middelen voor den bouw der nieuwe kerk was een bedrag van f 1000.— voldoende.

Het aaneengesloten geheel van het Weerink-erf, aan de Hervormden ten deel gevallen, bestond uit: het huis met schoppe en hofgrond, potegrond binnen en buiten, den Gaarden met de Laagte, het land vóór op den Kerk-esch (7 mud), het Maland, het Bestevaarstuk en een stuk daarnaast, de Dambraak (4 mud), nog een stuk bouwland, voorts den Olden Gaarden (d.w.z. den gaarden van het Olde Weerink, dat toen als lijftucht niet meer bestond), den Achtersten Kamp, een stuk naast het Middagstuk op de Woorte. Aan groenland: de Veldmate, drie dagwerk hooiland in de Akkermate, en het Meiken. Ten slotte een hoekje gaardenland, gelegen naast de nieuwe kerk der Hervormden, en het recht van plaggenmaaiïnge op de gemeene marke voor den meier van het erf.

Buitendien hadden nog deel daarvan uitgemaakt: twee stukken land tegenover Scholtenhuis met de daaraan liggende hofjes, en een hooimaat de Eschmate, gelegen langs den Molendijk. Deze echter vielen aan de Roomsch-Katholieken ten deel.

Dezen ontvingen alle verdere landerijen, namelijk: een stuk land „de Landweer” achter den gaarden van G. Eijlers, nog twee stukken land naast elkaar met hofjes, thans bij Weerman in gebruik, een stuk land langs de Stegge en den Molen-

dijk, een stuk land bij Christiaanshuis, het Kerkenstukje op Gervelink-esch, een stuk land op de Haar.

Ten tweede het erve Wiefferink in Beuningen, bestaande uit huis en twee schoppen en twee gaardens, potegrond, het Meyken, het Oude huis met den gaarden, de Hofmate, het Groote Bekrot, het Kleine Bekrot, het Timmerstuk, een mud land op Ekelhof esch of Rouwenkamp, twee stukken op de Nieuwenhaar, een schepel op Epmans esch, het Ekkersen stuk, den Tykamp, de Selver, het Lange Meyken, de Maate en het Hooiland. Te zamen 21 mud bouwland en $9\frac{1}{2}$ dagwerk hooi- en weiland, afgezien van het Timmerstuk en den gaarden bij 't Oude Wiefferink, waarvan mij de grootte niet bekend is. Bovendien nog een oude vordering op den boer Wiefferink groot f 300.—

Ten derde de kottersplaats Kökkeler in Beuningen, bestaande uit het huis en vier mud land op den Kamp.

Ten vierde de kottersplaats Cloese in de boerschap Dene-kamp, bestaande uit het huis met de schop, den gaarden en den kamp; buitendien nog den Achtersten gaarden; tezamen 4 mud.

Ten vijfde het Bütersplaatsje in Noord-Deurningen, bestaande uit huis, schop en gaarden en twee kampjes; te samen $6\frac{1}{2}$ schepel, benevens een rente uit de Büter van f 4.50 's jaars.

Ten zesde eenige landerijen, bij Gerrit Jan Koehorst te Noord-Deurningen in gebruik, als: het Kleine Stuk, het Blomstuk, de Slaat, een stuk op den Westeresch en een hooimaat; te samen 3 mud 1 spint bouwland en 1 dagwerk hooiland.

Ten zevende drie hofjes of gaardens, liggende naast het perceeltje, aan de Hervormden toebedeeld voor den bouw hunner kerk.

Ten achtste een jaarlijkschen uitgang van 7 schepel rogge uit het erve Heiveld in Noord-Deurningen; een dito van 5 schepel rogge uit Vrieling. Beide erven behoorden onder het huis Noord-Deurningen, zijn thans verdwenen en lagen tus-

schen het tegenwoordige St. Nicolaasgesticht (het voormalige Gravenhuis) en den weg naar Lattrop.

Ten negende van Horstman in Beuningen een jaarlijksche rente van f 2.50 in geld.

Ten tiende aan wasgeld of wasrente: Heupman $1\frac{1}{2}$ pond, de Splinter 1 pond, Stevelman $\frac{1}{2}$ pond, Kortman $\frac{1}{2}$ pond (allen in Beuningen), Nosselt $\frac{1}{2}$ pond, Ahuis $\frac{1}{2}$ pond, Westerhof $\frac{1}{2}$ pond, Wiegman $\frac{1}{2}$ pond (allen in Noord-Deuringen). Te samen $5\frac{1}{2}$ pond was jaarlijks, waarvoor echter sinds eeuwen geld was gegeven en wel het vaste bedrag van 12 stuiver voor een pond was.

Omdat, in tegenstelling met dien van de pastoriegoederen, er geen oude ligger der goederen en opkomsten van de Kerk bestaat, kan niet met zekerheid worden gezegd, of deze uitgangen en renten reeds tot het oude bezit der kerkfabriek of wel haar stichtingfonds behoorden. De uitgangen uit Vrielink en Heiveld komen echter reeds voor in de oudste kerkelijke rekeningen, die bewaard zijn gebleven (1635, vv.); ook de wasrenten zijn sedert 1635 gelijk gebleven. Men mag aannemen, dat deze renten reeds bij de stichting der kerk zijn geschonken.

De goederen en inkomsten, niet in de scheidingsacte vermeld, zouden voorloopig onverdeeld blijven; zoo ook de rogge, die tot dusver aan den schoolmeester en de Armen gegeven was, omdat men niet wist, of deze retributies zouden voortduren. Ook werden er overgangsbepalingen gemaakt met het oog op de huurpenningen, die in 1810 en 1811 zouden vervallen, en de restanten van pachten en andere inkomsten.

Wijders werd bepaald, dat alle kerkelijke boeken, acten en instrumenten, die betrekking hadden op de goederen, welke aan de Roomsche-Katholieken ten deel vielen, aan dezen zouden worden overhandigd bij de onderteekening der scheidingsacte, waarbij aan de Hervormden het recht werd voorbehouden, ten allen tijde inzage van de overgegeven stukken te mogen nemen, wanneer zulks noodig mocht zijn.

Reeds spoedig, nadat de R.K. gemeente eigenares van de haar toegewezen goederen was geworden, heeft zij zich van een groot gedeelte daarvan ontdaan; immers de verbouwing en uitbreiding der oude kerk in 1810 vereischte aanzienlijke geldmiddelen. Ook in latere jaren werden perceelen of boerenplaatsen van de hand gedaan. Het erf Wiefferink bleef nog lang intact, maar kwam in 1910 onder den hamer, met de stukken land tegenover het oude Scholtenhuis. Daarentegen kon de Hervormde Gemeente haar goederen nagenoeg in handen houden en bezit zij thans nog ruim 16 hectaren aan huizen, bouw-, wei- en hooiland, alles in het Dorp en de Buurtschap Denekamp gelegen.
